

rendement opleveren. Deze handelsactiviteiten, die voor de Nederlandse musea over het algemeen taboe zijn, vergen een veel bredere kennis dan een zuiver (kunst-)historische. Dat is dan ook aanleiding om het Pijpenkabinet als 'museum-bedrijf' te profileren.

De inkomsten van entreegelden zijn per saldo te verwaarlozen. De ruim tweeduizend bezoekers per jaar, voor wie overigens geen enkele kortingsmogelijkheid als MJK, CJP of 65+ geldt, brengen ongeveer zoveel in als de noodzakelijke publiciteit en onderhoud van het gebouw kosten. De 'souvernir'-verkoop daarentegen is een welkom neveneffect van het bezoek.

Tenslotte vormt de kring van 'Vrienden van het Pijpenkabinet' een op het geheel bescheiden financiële bijdrage aan het museum in de vorm van donaties. Hun morele steun en geïnteresseerd meeleven is evenwel een waardevolle immateriële bijdrage.

Nawoord

De periode van twintig jaar overziend kunnen we concluderen dat na een voorzichtig en zoekend begin het Pijpenkabinet uitgegroeid is tot een in alle opzichten volwaardig museum. Voor het beheer daarvan, nu en in de toekomst, is inmiddels gekozen voor een stichtingsvorm.

Het Pijpenkabinet heeft zich kunnen verheffen tot een gerenommeerde instelling doordat het als enige het verwaarloosde onderwerp van de kleipijp in al zijn facetten heeft uitgediept. De kleipijp wordt, mede dankzij de toewijding en de publicaties van dit gespecialiseerde museum, thans beschouwd als een waardevol archeologisch document en een boeiend kunstnijverheidsprodukt.

De museale taken, gecombineerd met de voor het bestaan noodzakelijke commerciële activiteiten zoals het Pijpenkabinet die uitoefent, vormen voor de tweehoofdige staf een zware dagtaak. Maar door een bezielend enthousiasme en een sterke discipline blijkt het mogelijk op eigen kracht een particuliere collectie te maken tot een model-museum.

Kunstbehoud?

M. M. A. van Boven

Reeds lang was het onrustig in het hoenderhok waarin vorige maand door de directeur van het Haags Gemeentemuseum, R. Fuchs, een knuppel werd gegooid. Hij actualiseerde daarmee de binnenskamers al veelbesproken vraag, of het openbaar kunstbezit dat door vorige generaties in museumcollecties is bijeengebracht als een *statisch* gegeven beschouwd moet worden, danwel een *dynamische* factor is in een hedendaags collectioneringsbeleid.

Het voorstel om enkele werken met zeer hoge prijskaartjes te verzilveren ten behoeve van zijn aankoopfonds werd volgens veler inschatting gehanteerd als *breekijzer* in de discussie met de lokale politiek. Het zwaartepunt in de verhitte discussie zou dan niet zozeer komen te liggen op het verkopen van werken uit de door de traditie geheiligde collectie, danwel op de noodzaak van voldoende middelen voor een zinvol eigentijds verzamelbeleid, *aankopen* dus. Dat, waar harde, pittige argumenten bij politici weinig indruk blijken te maken, dan maar naar paardemiddelen wordt gegrepen, kan worden uitgelegd als inventiviteit van een bezielde museumdirecteur, die zelfs in de confrontatie met verstarde overheden niet bij de pakken neer wenst te zitten. En als het middel zou blijken te helpen, en het Haags Gemeentemuseum, na uiteraard nog veel geharrewar, met een aanzienlijk verhoogd aankoopbudget uit de strijd zou komen, kunnen we R. Fuchs eigenlijk alleen nog maar prijzen om zijn effectieve aanpak van een probleem, waartegen geen kruid gewassen leek.

Het is hier dan ook de plaats om nog eens te benadrukken dat voor een evenwichtig museumbeleid op de lange termijn actief en slagvaardig collectioneren een primaire zaak is. Geen gelegenheid dient onbenut te blijven om de overheden daarvan te doordringen. In zoverre is te hopen dat van het optreden van Fuchs die signaalwerking uitgaat, die blijkbaar nodig is om de bestuurders wakker te schudden. En mocht dat nog niet hel-

pen, dan moeten andere stappen worden gezet. Echter niet de stappen die Fuchs voorstelt.

Het mogelijk zicht op een gelukkige afloop mag ons niet afhouden van de vraag, of het hier voorgestelde paardemiddel, indien geëffectueerd, toch niet erger is dan de kwaal. Wanneer de tot dusver hermetisch gesloten deur van het museumdepot zelfs maar op een kier wordt gezet, zal die weldra niet meer te sluiten blijken. De lugubere consequenties van dit loslaten van de conserveringsnorm zijn al door anderen belicht, met name door Carel Blotkamp en Albert Blankert in NRC-Handelsblad. Waar blijven we als iedere nieuw aangetreden directeur het beleid van zijn voorgangers in feite zonder meer ongedaan kan maken? De essentie van het museum als instituut, nl. dat het door de generaties heen een waarborg vormt voor het voortbestaan van wat het voorgelacht het bewaren waard oordeelde, komt daarmee te vervallen.

A la limite houdt het museum dan op te bestaan: de *Kunsthalle* neemt zijn plaats in. Zonder alle facetten van deze heilloze ontwikkeling hier afzonderlijk te behandelen moet wel worden gesteld dat de KNOB, die het behoud van ons kunstbezit hoog in haar vaandel heeft staan, deze ontwikkeling, zelfs in zijn priilste vorm, met grote zorg gade slaat. Liever ziet zij de discussie op het positieve vlak: hoeveel geld is er nodig? Over welke budgetten beschikt men in het buitenland? Hoe kan verzamelbeleid politiek hard gemaakt worden? Is fondsvorming mogelijk, en zijn er nog op andere wijze financiële bronnen aan te boren? En welke objectieven moet men zich stellen bij collectionering? Hoe belangrijk is daarbij de ambitie – sommigen zeggen: geldingsdrang – van een directeur? Het is menselijk en begrijpelijk dat iemand in de verleiding komt deze lastige klippen te omzeilen door een daad te stellen die radicaal anders is. Toch mag van de museumdirecteur, die juist door de gemeenschap is gedelegeerd om haar kunstbezit door de tijden heen te loodsen, worden verwacht dat hij de bereidheid bezit om ook die lastige weg te bewandelen.

